

هَدَفِ زِنْدِگِی

در این درس پس از بررسی مفهوم هدفمند بودن آفرینش تمامی موجودات و بیان حکمت الهی، به بررسی انواع اهداف در زندگی انسان و معرفی هدف جامع و برتری‌پردازیم. در این درس مفاهیم زیر بررسی می‌شوند:

حکمت الهی که بر طبق آن هیچ عمل و فعل عبث و بیهوده‌ای از جانب خداوند رخ نمی‌دهد.

دسته‌بندی اهداف زندگی انسان به: ۱- اهداف اصلی (پایان‌ناپذیر) و ۲- اهداف فرعی (پایان‌پذیر)

حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین و هدفمندی خلقت تمامی موجودات

تقرب الهی به عنوان اصلی‌ترین و جامع‌ترین هدف زندگی انسان

سخنان مولوی در کتاب فیه مافیه

موضوع | ضرورت توجه به هدف آفرینش انسان

در عالم یک چیز است که آن فراموش کردن نیست؛ اگر جمله چیزها را فراموش کنی و آن را فراموش نکنی، **تورا باک نیست** و اگر جمله را به جا آری و آن را فراموش کنی، **هیچ نکرده باشی**؛ همچنان که پادشاهی تورا به ده فرستاده برای کار معین، تورفتی و صد کار دیگر گزاردی، چون آن کار را که برای آن رفته بودی نگزاردی، گویی که هیچ نگزاردی. پس آدمی درین عالم برای کاری آمده است، و مقصود آن است، چون آن نمی‌گزارد، پس هیچ نکرده باشد. اگر تو گویی اگر چه آن کاری که خدا مرا برای آن آفریده نمی‌کنم، در عوض، چندین کار دیگر انجام می‌دهم، گویم آدمی را برای آن کارهای دیگر نیافریده‌اند. همچنان باشد که توشمشیر جواهرنشانی که قیمت توان بر آن گذاشت و تنهادر خزائن ملوک از آن بتوان یافت، آورده باشی و آن را ساطور گوشت‌گندیده‌ای کنی و یادیدگ زرین را بیاوری و در آن شلغم پیزی و بگویی که من این‌ها را معطل نگذاشته و به کار گرفته‌ام! جای افسوس و خنده نباشد؟ **حق تعالی نیز تو را ارزش بسیار داده است. پس ببین که برای چه تو را خلق کرده و برای چه کار فرستاده است.**

ایم‌سخن

- در این کلام، مولوی به آفرینش هدفمند و حکیمانه انسان‌ها توسط خداوند اشاره دارد.
- «قرار دادن شمشیر جواهرنشان به عنوان ساطور گوشت‌گندیده» و «پختن شلغم در دیگ زرین» نمونه‌ای از کارهای عبث و بیهوده است. این کارها تنها از افرادی سر می‌زند که هدف‌ها را نمی‌شناسند و از قوه تعقل خود استفاده نمی‌کنند.
- سرگرم شدن به اهداف فرعی موجب غافل شدن انسان از اهداف اصلی و هدر دادن عمر می‌شود.

انکات تکمیلی

ارتباط معنایی این سخن مولوی با سخنی از امام علی (ع) که می‌فرماید: «ای مردم... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لپو کند و او را به خود و نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.» مفهوم یکسانی دارند، زیرا هر دو به ضرورت پرداختن به هدف اصلی زندگی اشاره دارند.

جهان هدفمند

در پس خلقت تک تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد. قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید می‌کند و آفرینش جهان را «حق» می‌داند. از آن جمله می‌فرماید:

رابطه علیت

حکمت الهی (علت) ◀ وجود داشتن هدف در خلقت موجودات (معلول)

﴿سوره دخان، آیات ۳۸ و ۳۹﴾

موضوع | تبیین هدفمندی آفرینش جهان هستی

هر موجودی در جهان هستی توسط خداوند، هدفمند خلق شده و هدفمندی آن موجود در جهان هستی، از حکمت الهی نشأت می‌گیرد.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَمَا بَيْنَهُمَا لِإِعْبَادٍ
مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ

و ما آسمان‌ها و زمین
و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم،
آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم.

کلیدواژه |

«لَاعِبِينَ» ◀ نفی تصوّر بیهوده بودن آفرینش
«بِالْحَقِّ» ◀ تأیید هدفمند بودن آفرینش

ایمات آیات |

- هر آنچه در جهان هستی وجود دارد، توسط خداوند خلق شده و او در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد.
- این آیات، تصور بیهوده و عبث بودن آفرینش جهان را منتفی و مردود می‌داند و در پی اثبات هدفمندی نظام خلقت است و آفرینش تمام اجزای جهان هستی را حق و هدفمند اعلام می‌دارد.
- آفرینش هدفمند تمامی اجزای جهان هستی، از حکمت الهی نشأت می‌گیرد.

انکات تکمیلی |

ترکیبی با درس ۴

بر اساس مفهوم حکمت الهی که یکی از استدلال‌های بیان ضرورت معاد است، علاوه بر آفرینش جهان هستی، برپایی معاد نیز هدفمند است و این موضوع به وضوح در آیه شریفه ﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾ مطرح شده است.

حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای **هدف‌دار بودن خلقت آن‌هاست**. این آیه به خوبی دلالت بر این دارد که جهان آفرینش بی‌هدف نیست و هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است.

هدفمند بودن آفرینش انسان |

انسان نیز مانند موجودات دیگر، از این قاعده کلی جدا نیست و قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است و گام نهادن او در این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است. از این رو، حضرت علی (ع) هرگاه که مردم را موعظه می‌کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می‌کرد:

﴿نهج البلاغه، حکمت ۳۷۰﴾

موضوع | هدفمند بودن آفرینش انسان

این کلام امیرالمؤمنین امام علی (ع)، به لزوم توجه به هدف اصلی زندگی و دوری از کارهای عبث و بیهوده (لهو و لغو) توسط انسان اشاره دارد.

ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وا نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد.

ایمات حدیث |

- چنانچه انسان سرگرم انجام کارهای لهو شود، در حقیقت به هدف آفرینش خود بی‌توجهی نموده است.
- برای اجتناب از انجام کارهای عبث و بیهوده، لازم است تا انسان اهداف اصلی زندگی خود را بشناسد و در مسیر رسیدن به آن اهداف در زندگی خود قدم بردارد.

انکات تکمیلی |

ارتباط معنایی

این سخن امام علی (ع) با آیه شریفه ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِإِعْبَادٍ...﴾ و سخن مولوی در ابتدای درس، از این جهت که همگی به بیهوده نبودن آفرینش اشاره دارند، هم‌مفهوم است.

وجود تفاوت میان اهداف انسان و سایر موجودات

میان هدف انسان و موجوداتی همچون حیوانات و گیاهان، تفاوت‌هایی وجود دارد. تفاوت‌هایی که به ویژگی‌های خاص انسان و تمایز او از سایر موجودات بازمی‌گردد. برخی از این تفاوت‌ها عبارت‌اند از:

۱ انتخاب آگاهانه هدف توسط انسان

انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن کام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.

مثال: دانه گندم به صورت طبیعی در جهت رسیدن به هدف نهایی خود یعنی تبدیل شدن به خوشه‌ای با ده‌ها دانه حرکت می‌کند و یا نهال کوچک خرما در مسیر رسیدن به نخلی تنومند پیش می‌رود.

۲ استعدادهای مادی و معنوی فراوان در انسان

انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادهای محدود مادی دارند، دارای مجموعه‌ای فراوان از استعدادهای مادی و معنوی است. به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعدادهای گوناگون خویش را به کمال رساند.

۳ روحیه بی‌نهایت‌طلبی در انسان

انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت‌طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز به روز افزون می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. این انسان بی‌نهایت‌طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است؛ هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده. در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند؛ چنانکه گویی راهشان پایان یافته است.

اختلاف در انتخاب هدف و علت آن

وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم، با دنیای حیرت‌انگیزی مواجه می‌شویم؛ چنان اختلافی در هدف‌ها وجود دارد که ابتدا سردرگم می‌شویم که به راستی، کدام انتخاب درست و همسو با میل بی‌نهایت‌طلب انسان و استعدادهای فراوان مادی و معنوی اوست و کدام یک این گونه نیست؟
مثال: کسانی که دنبال پول و ثروت‌اند، برخی دل به کشف اسرار جهان سپرده‌اند، برخی به دنبال جاه و مقام‌اند، دسته‌ای خدمت به خلق را سرلوحه زندگی خود قرار داده‌اند، گروهی به هنرمندی و نقش‌آفرینی در عرصه‌های هنری می‌اندیشند، گروهی نیز در آرزوی قهرمانی در ورزش، پیوسته می‌کوشند و ...

فعالیت کلاسی

به نظر شما منشأ این اختلاف‌ها در انتخاب هدف چیست؟

ریشه و منشأ اختلاف‌ها در انتخاب اهداف، نوع بینش و نگرش انسان‌ها به زندگی است که میان افراد مختلف، متفاوت است.

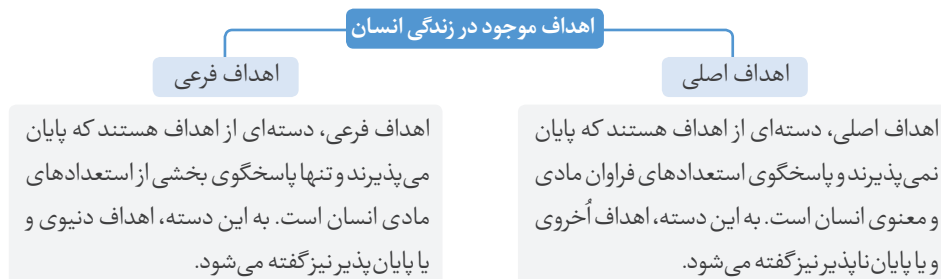
رابطه علیت

تفاوت در نوع نگاه و اندیشه انسان‌ها (علت) ← اختلاف در انتخاب اهداف (معلول)

هرکس با بینش و نگرش خاص خود به سراغ هدفی می‌رود. اگر کسی چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه بی‌نهایت‌طلب او را سیراب کند و پاسخگوی استعدادهای گوناگونش باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند. کسی هم که فکر می‌کند با داشتن شهرت می‌تواند به این نتایج برسد، همه زندگی خود را در مسیر رسیدن به شهرت قرار می‌دهد. پس این اختلاف در هدف‌ها، ریشه در نوع نگاه و اندیشه انسان دارد.

دسته‌بندی اهداف در زندگی انسان

برای زندگی انسان دو دسته هدف وجود دارد:

نکات مهم در انتخاب اهداف اصلی و فرعی

- 1 اهداف اصلی و فرعی، هر دو خوب و برای زندگی ما ضروری هستند. مهم این است که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و ما را از رفتن به سوی کمالات بازدارند.
- 2 تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا (اهداف دنیوی) نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا، مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آن‌ها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار (اهداف آخری) باز بمانیم.

نتیجه‌گیری

برنامه‌ریزی انسان باید دربرگیرنده اهداف آخری (اصلی) و اهداف دنیوی (فرعی) باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف آخری اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی فرع و تابع آن‌ها باشند.

معیارهای انتخاب هدف‌های اصلی

توضیح تکمیلی

اهداف انسان باید همسو با میل بی‌نهایت طلب و استعداد‌های متنوع او انتخاب شود تا سعادت او را به دنبال داشته باشد. در این راه، خداوند معیارهایی را برای انتخاب بهتر اهداف اصلی که متضمن پاسخ به این دو ویژگی است را در اختیار انسان قرار می‌دهد.

با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، برای اینکه بتوانیم با نگاهی درست، هدف‌های خود را انتخاب کنیم، نیازمند معیار و ملاک هستیم؛ معیاری که بتوانیم به وسیله آن، هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت طلب و استعداد‌های متنوع انسان را مشخص کنیم. بدین وسیله، هدف‌های زندگی را به درستی بخواهیم گزید و عمر خود را برای رسیدن به آن‌ها صرف خواهیم کرد. خدای رحیم و مهربان که از همه به ما مهربان‌تر و از خود ما به نیازهای ما آگاه‌تر است، در این مورد ما را هدایت و راهنمایی کرده و معیار انتخاب هدف را مشخص فرموده و آثار و نتایج آن را نیز یادآور شده است.

﴿سوره اسراء، آیه ۱۸﴾

موضوع: بیان عاقبت و سرانجام دنیا طلبان

آن‌کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم و به هرکس اراده کنیم می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود.

اتسریح و تفسیر

برخی از هدف‌ها و دلبستگی‌ها محدود و پایان پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعداد‌های مادی ما هستند. انسان با انتخاب انحصاری این اهداف اهل دوزخ می‌شود و در آخرت هیچ بهره‌ای ندارد.

ارابطه علت

انتخاب انحصاری دنیا به عنوان هدف اصلی (علت) ◀ قرارگیری در زمره دوزخیان (معلول)

پیام آیه

- 1 اهداف دنیوی، همان اهداف پایان پذیر (اهداف فرعی) هستند و چنانچه در زندگی اصل و اساس قرار بگیرند، مانع رسیدن به اهداف آخری می‌شوند.
- 2 اگر کسی اهداف دنیوی را به عنوان هدف اصلی زندگی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد. به عبارتی دیگر می‌توان گفت خداوند پاسخ کسی که تنها خواستار نعمات دنیا باشد را می‌دهد، اما نه به آن اندازه‌ای که فرد می‌خواهد، بلکه به آن مقدار که خود اراده کند و برای او بخواهد.
- 3 رسیدن دنیا طلبان به اهداف دنیوی و پایان پذیر، امری احتمالی است و به اراده خداوند بستگی دارد.
- 4 نتیجه اصل قرار دادن اهداف دنیوی و طلب انحصاری آن‌ها از خداوند، ورود به دوزخ با حالت خواری و سرافکندگی است.

﴿سوره اسراء، آیه ۱۹﴾

موضوع: بیان عاقبت و سرانجام آخرت طلبان

و آن‌کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد، پاداش داده خواهد شد.

اتسریح و تفسیر

برخی اهداف پایان ناپذیر و همیشگی بوده و پاسخگوی استعداد‌های مادی و معنوی بیشتری در وجود انسان هستند. اگر انسان این دسته اهداف را به عنوان هدف اصلی برگزیند و ضمن داشتن ایمان، برای رسیدن به آن سعی و کوشش کند، از اجر و پاداش خداوند بهره‌مند خواهد شد.

ارابطه علت

طلب سرای آخرت، سعی و کوشش برای رسیدن به آن و داشتن ایمان (علت) ◀ بهره‌مندی از نعمات و پاداش‌های آخری (معلول)

پیام آیه

- مؤمنان در صورتی که خواهان آخرت باشند و برای رسیدن به اهداف پایان ناپذیر تلاش و کوشش نمایند، پاداشی از طرف خداوند دریافت می‌کنند.
- اصل قرار دادن اهداف آخری نمی‌تواند به صورت زبانی و لسانی باشد، بلکه فرد مؤمن باید در جهت رسیدن به اهداف آخری سعی و تلاش کند.
- در صورت داشتن سعی و تلاش، دستیابی مؤمنان خواهان آخرت به اهداف پایان ناپذیرشان کاملاً قطعی است.

نکات تکمیلی**ترکیبی با درس ۲**

با توجه به آیات ۱۸ و ۱۹ سوره اسراء، می‌توان گفت همین‌که انسان می‌تواند میان اهداف دنیوی و آخری، انتخاب انجام دهد، به قدرت اختیار او اشاره شده است.

سوره بقره، آیات ۲۰۰ تا ۲۰۲**موضوع: مقایسه دنیاطلبان و افراد خواهان آخرت**

بعضی از مردم می‌گویند: خداوند ما را در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارند. «۲۰۰» و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار. «۲۰۱» اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند سریع الحساب است. «۲۰۲»

اتشراح و تفسیر

اگر اهداف دنیوی اصل قرار بگیرند، مانع رسیدن به اهداف آخری می‌شود؛ درحالی‌که اصل قرار گرفتن اهداف آخری، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شود.

پیام آیات

- نتیجه اینکه انسان صرفاً نعمت‌های دنیوی را از خداوند بخواهد، عدم بهره‌مندی از پاداش آخری است.
- انسانی که اهداف آخری را اصل قرار دهد و در کنار آن، خواستار اهداف دنیوی نیز باشد، هم در دنیا و هم در آخرت مورد توجه خداوند قرار گرفته و از پاداش‌های الهی بهره‌مند می‌شود.
- بی‌توجهی به دنیا و اهداف دنیوی و توجه انحصاری به اهداف آخری موردنظر خداوند نیست و این موضوع در آیه شریفه ۲۰۱ سوره بقره مردود اعلام می‌شود.
- سریع الحساب بودن خداوند از عدل الهی نشأت می‌گیرد و به معنای آن است که حق کسی ضایع نمی‌شود و خداوند در کوتاه‌ترین زمان، پاداش و کیفر افراد را خواهد داد.

نکات تکمیلی**ارتباط معنایی**

آیه ۲۰۰ سوره بقره با آیه شریفه «آن‌کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم و به هرکس اراده کنیم می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنندگی در آن وارد شود.» از آن جهت که هر دو به دنیاطلبان و عاقبت آن‌ها اشاره دارد، هم‌مفهوم است.

سوره قصص، آیه ۶۰**موضوع: جاودانه بودن اهداف آخری و پایان پذیر بودن اهداف دنیوی**

آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی‌کنید؟

اتشراح و تفسیر

در این آیه شریفه، به مقایسه نعمت‌های دنیوی و آخری اشاره شده و با بیان جاودانه بودن اهداف آخری به تبیین ارزش و اهمیت آن پرداخته شده است.

پیام آیه

- اهداف پایان پذیر همان اهداف دنیوی و اهداف پایان ناپذیر و جاودانه، همان اهداف آخری هستند. در این میان اهداف آخری پاسخگوی استعدادهای مادی و معنوی بیشتری در وجود انسان است و برای رسیدن به سعادت آخری لازم است تا اصل و اساس زندگی قرار بگیرند.
- تنها کسانی که اهل اندیشه و تفکر هستند، قادر به درک برتری اهداف آخری بر اهداف دنیوی می‌باشند.

نکات تکمیلی**ترکیبی با درس ۳**

این آیه با آیه شریفه «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُمْ وَ لَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ» هم‌مفهوم است؛ چرا که هر دو به برتری حیات آخری بر حیات دنیوی اشاره دارد.

برای رسیدن به معیارهای انتخاب هدف، در ترجمه آیات قبل تدبیر کنید و با تأمل در آن‌ها و ارتباط دادن آن‌ها به یکدیگر، پیام‌های زیر را تکمیل کنید و آیتی را که این پیام‌ها از آن‌ها استخراج می‌شوند، مشخص نمایید.

پیام	آیات مرتبط با پیام
۱ برخی از هدف‌ها و دلبستگی‌ها محدود و پایان پذیر بوده و تنها پاسخگوی برخی از استعداد‌های مادی ما هستند.	آیه ۱۸ سوره اسراء آیه ۲۰۰ سوره بقره
۲ اگر کسی هدف‌های دنیوی را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد.	آیه ۱۸ سوره اسراء
۳ اگر کسی فقط هدف‌های دنیوی را انتخاب کند، در زمره دوزخیان قرار می‌گیرد و در آخرت بهره‌ای نصیبش نمی‌شود.	آیه ۱۸ سوره اسراء آیه ۲۰۰ سوره بقره
۴ برخی هدف‌ها پایان ناپذیر و همیشگی‌اند و پاسخگوی استعداد‌های مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند.	آیه ۱۹ سوره اسراء آیه ۲۰۱ سوره بقره آیه ۶۰ سوره قصص
۵ اگر کسی اهداف پایان ناپذیر را به عنوان هدف اصلی برگزیند و ضمن داشتن ایمان، سعی و تلاش کند، به هدف خود خواهد رسید.	آیه ۱۹ سوره اسراء
۶ هدف‌های پایان ناپذیر همان هدف‌های آخری هستند.	آیه ۶۰ سوره قصص
۷ هدف‌های پایان پذیر همان هدف‌های دنیوی هستند.	آیه ۶۰ سوره قصص
۸ اصل قرار گرفتن هدف‌های آخری، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند.	آیات ۲۰۱ و ۲۰۲ سوره بقره
۹ اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های آخری می‌شوند.	آیه ۱۸ سوره اسراء آیه ۲۰۰ سوره بقره

نتیجه: برنامه‌ریزی انسان باید در برگزیده اهداف آخری و اهداف دنیوی باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف آخری اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی فرع و تابع آن‌ها باشند.

برترین هدف

حتماً این مصراع از شعر زیبای مولوی را شنیده‌ای که می‌گوید:

«چون که صد آمد نود هم پیش ماست».

این مصراع را به صورت یک ضرب‌المثل در جایی که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌کنند.

برخی هدف‌های زندگی، نیز این گونه‌اند؛ یعنی دربردارنده هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آن‌ها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این گونه هدف‌ها برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهند. معمولاً آدم‌های زیرک و هوشمند هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند».

سؤال: حال به نظر شما در میان هدف‌های اصلی، برترین و کامل‌ترین هدف کدام است؟ هدفی که رسیدن به آن مساوی رسیدن به هدف‌های دیگر نیز باشد؟

پاسخ: با توجه به دو ویژگی «متنوع بودن استعداد‌های انسان» و «بی‌نهایت طلبی او»، اگر هدفی را که انتخاب می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی این دو ویژگی باشد، آن هدف، کامل‌تر است. بنابراین برترین هدف اصلی ما آن هدفی است که:

۱ همه استعداد‌های متنوع ما را دربرگیرد و ۲ در جایی متوقف نشود و ۳ نهال وجود ما را به درختی پربار و زیبا تبدیل کند به طوری که سراسر وجود ما را شادابی، بالندگی و شور و نشاط فراگیرد.

توضیح تکمیلی

برترین اهداف در زندگی، هدف‌هایی هستند که جامع و دربردارنده هدف‌های دیگر باشند. انسان‌های زیرک و باهوش همواره به دنبال این اهداف هستند، به گونه‌ای که با توجه به مصراع «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» بتوانند با یک تیر چند نشان را بزنند.

امام علی (ع)، نمونه‌ای از انسان‌های زیرک و باهوش

امیرالمؤمنین علی (ع) را ببینید! ایشان رشد و تکامل خود را زیر نظر و با تربیت پیامبر اکرم (ص) آغاز کرد و جلوه‌گاه همه کمالات و زیبایی‌ها شد. وقتی به شخصیت ایشان می‌نگرید، می‌بینید که ایشان در میدان علم و دانش، رشادت و جنگاوری، سخنوری، مهربانی و دوستی، پهلوانی و جوانمردی، نیایش و عبادت، حق‌طلبی و عدالت، پس از رسول خدا (ص) بی‌نظیر است. راستی ایشان چه چیزی را مقصود و هدف خود قرار داده که به همه این زیبایی‌ها دست یافته است؟

خداگرایی، گرایشی فطری در انسان

هرکس اندکی تأمل کند، می‌بیند که در ذات خود در جست‌وجوی سرچشمه خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و تا به آن منبع و مبدأ نرسد، آرامش نیافته و از پای نخواهد نشست. این سرچشمه، همان خداوند است که خالق همه کمالات و زیبایی‌هاست؛ او که خود نامحدود است و کمالات و خوبی‌هایش حد و اندازه ندارد. هرکمال و خوبی از او سرچشمه می‌گیرد و در جهان گسترده می‌شود.

پس مقصود و هدف نهایی ما خداوند است. به راستی جز او چه کسی و چه چیزی می‌تواند برترین و اصلی‌ترین هدف ما باشد؟ چه کسی جز او می‌تواند روح پایان‌ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفا شدن استعدادهای متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد؟ اگر روح انسان بی‌نهایت‌طلب است و خوبی‌ها را به صورت بی‌پایان می‌خواهد، شایسته است که تنها تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ مقصد نهایی او باشد.

تقرب حقیقی به خداوند

نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند، ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است، همان‌طور که دوری از او هم بدترین نوع دوری است. خدا سرچشمه زیبایی‌ها و خوبی‌هاست و انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کنند، به خدا نزدیک‌تر می‌شوند.

افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند (رسیدن به اهداف فرعی) و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند (رسیدن به اهداف اصلی). در واقع این افراد با یک تیر چند نشان می‌زنند.

ترکیبی با درس ۲

دو بیت شعر زیر نیز به موضوع تقرب حقیقی به خداوند اشاره دارد:

«دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم»

«چه کنم با که توان گفت که او / در کنار من و من مهجورم»

«سوره نساء، آیه ۱۳۴»

موضوع | انتخاب خداوند به عنوان جامع‌ترین هدف زندگی انسان

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا
فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
هرکس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد
نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.

اتسریح و تفسیر

این آیه شریفه خداوند را جامع تمامی اهداف و آرزوهای دنیوی و آخروی معرفی می‌کند. به عبارتی افرادی که خداوند را به عنوان مقصد و هدف نهایی خود انتخاب می‌کنند، هم در این دنیا و هم در سرای آخرت از خداوند پاداش می‌گیرند.

پیام آیه

- انسان می‌تواند از خداوند، دنیا و آخرت را هم‌زمان بخواهد و از نعمت‌های هر دو سرا بهره‌مند شود، ولی اگر تنها به دنیا اکتفا کند و در کارهای نیک، در پی اهداف مادی باشد، به شدت در اشتباه بوده و زیان خواهد کرد.
- نتیجه انتخاب خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی، این است که انسان ابتدا در دنیا و سپس در آخرت از الطاف الهی بهره‌مند شده و پاداش می‌گیرد.
- دنیا در نظر خداوند و بندگان او نه تنها مذموم و ناپسند نیست، بلکه دارای نعماتی است که مقدمه نعمت‌ها و سعادت آخروی به حساب می‌آید.

البته این هدف (منظور رسیدن به تقرب الهی است)، به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، **همت بزرگ و اراده محکم می‌طلبد**؛ همان‌طور که دستیابی به گوهرهای گران‌قدر دریاها، پشتکاری شگرف می‌خواهد.

«دیوان شمس مولوی»

موضوع | انتخاب سرچشمه خوبی‌ها و کمالات (خداوند) به عنوان هدف اصلی

ای دوست شکر بهتر یا آنکه شکر سازد؟
ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟
ای عقل توبه باشی در دانش و در بینش؟
خوبی قمر بهتر، یا آنکه قمر سازد؟
یا آنکه برآرد گل، صد نرگس‌تر سازد؟
یا آنکه به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟

پیام شعرا

- لزوم توجه به اهداف اصلی و برتری دادن آنان نسبت به اهداف فرعی، در این سه بیت به وضوح مشخص شده است.
- از آنجا که روح انسان، بی‌نهایت‌طلب و به دنبال کمالات نامحدود است، تنها خداوند می‌تواند روح بی‌نهایت‌طلب او را سیراب کند.

انکات تکمیلی |

ارتباط معنایی | این سه بیت شعر با آیه شریفه «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ» هم مفهوم است و هر دو به ضرورت توجه به خداوند به عنوان اصلی‌ترین هدف زندگی انسان، اشاره دارند.

﴿سوره انعام، آیه ۱۶۲﴾
موضوع | انجام اعمال خالصانه برای رضای خداوند

اتسریح و تفسیر | این آیه شریفه با مخاطب قراردادن پیامبر اکرم (ص)، به ایشان فرمان می‌دهد که در میان مردم تمامی اعمال زندگی را برای رضای خداوند و برای خشنودی او معرفی نماید.

ارتباط علیت | اینکه خداوند پروردگار جهان است (علت) ◀ ضرورت قرارگیری تمامی اعمال انسان در زندگی برای خداوند (معلول)

اکلیدواژه | «لَيْلَهُ»: «برای خداوند»

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَ نُسُكِي وَ مَحْيَايَ وَ مَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ	بگو نماز و تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است.
---	--

ایمیا آیه |

- ۱ در میان تمامی عبادات انسان، نماز جایگاه ویژه‌ای دارد و از همین روست که در این آیه به صورت جداگانه و مقدم بر سایر اعمال عبادی مورد توجه قرار گرفته است.
- ۲ این آیه بیانگر اخلاص در بندگی است؛ یعنی اینکه انسان تمامی اعمالش را برای کسب رضایت خداوند انجام دهد.
- ۳ مرگ نیز می‌تواند همانند زندگی، در راستای رضای خداوند قرار گیرد و مشمول اخلاص در بندگی شود.
- ۴ دلیل اینکه باید تمامی اعمال و عبادت‌های انسان برای کسب رضایت خداوند باشد این است که او تنها پروردگار جهان هستی است.

تدبر |

به نظر شما برنامه زندگی روزانه من و شما بایستی چگونه تنظیم شود تا براساس آیه شریفه «قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَ نُسُكِي وَ مَحْيَايَ وَ مَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»، تمامی اعمال و زندگی ما برای خدا باشد؟

برای اینکه تمامی اعمال و زندگی انسان برای خداوند باشد، لازم است تا تمامی فعالیت‌های روزانه‌اش با هدف و نیت کسب رضایت الهی و مطابق دستورات و قوانین الهی باشد.

اندیشه و تحقیق |

- ۱ شعر «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟ همانطور که با داشتن عدد صد، عدد نود را نیز داریم، با انتخاب اهداف جامع‌تر، اهداف جزئی‌تر نیز انتخاب می‌شوند. بنابراین شایسته است در انتخاب اهداف زندگی، اهداف جامع را مد نظر قرار داده تا علاوه بر سعادت دنیوی، به سعادت اخروی نیز برسیم.
- ۲ دلیل بیاورید: الف) زیک‌ترین افراد این جهان، مؤمنان هستند. افراد زیک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را آباد می‌سازند. از آنجایی که مؤمنان خداوند را به عنوان مقصود نهایی خود انتخاب می‌کنند، می‌توان گفت زیک‌ترین افراد هستند.
- ب) کسی که هدف اصلی زندگی خود را ثروتمند شدن قرار دهد، دچار خسران می‌شود. چنین افرادی، با اینکه ممکن است به بخشی از خواسته‌های دنیوی خود برسند، اما به هر حال از تمام استعدادهای انسانی خود بهره نبرده‌اند و همچنین، در آخرت بهره‌ای نداشته و زیان‌کارند.
- ۳ شخصی می‌گوید: «لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شود». با او موافقید یا خیر؟ چرا؟ دیدگاه مورد نظر دیدگاه صحیحی نیست؛ زیرا انسانی که هدف اصلی او تقرب به خداوند متعال است، همه امور دنیوی خود را نیز در جهت رضای خدا انجام می‌دهد و از این رو، کسب مال و ثروت او، منافاتی با هدف اصلی شخص ندارد. به عبارتی دیگر کسب مال و ثروت که جزء اهداف فرعی به شمار می‌رود برای زندگی دنیوی خوب و ضروری است؛ نکته حائز اهمیت این است که کسب مال و ثروت، موجب غفلت فرد در رسیدن به اهداف اصلی نشود.
- ۴ حکایت زیر را بخوانید و با توجه به آن به سؤال پاسخ دهید. «مسافری در سفر خود به یک دو راهی رسید. از پیرمردی که در آنجا نشسته بود پرسید: من از کدام یک از این دو راه باید بروم؟ پیرمرد گفت: قصد داری به کجا بروی؟ مسافر جواب داد: نمی‌دانم! پیرمرد گفت: وقتی نمی‌دانی به کجا می‌خواهی بروی، تفاوتی نمی‌کند که کدام راه را انتخاب کنی!» به نظر شما این حکایت، با کدام یک از بخش‌های درس در ارتباط است؟ چرا؟ حکایت مذکور، به موضوع «ضرورت شناخت هدف زندگی انسان» اشاره دارد؛ زیرا انسانی که نمی‌داند برای چه هدفی خلق شده و برای چه هدفی زندگی می‌کند، نمی‌تواند راه درست زندگی در دنیا را بشناسد و آن را انتخاب کند.

۱ | مطابق آیات قرآن کریم، عاقبت کسی که فقط زندگی دنیا را طلب کند، کدام است و زندگی دنیایی او چگونه خواهد بود؟ (هنر ۹۹)

- ۱) برزخ - در دنیا نیکی می‌بیند ولی در آخرت از آن بهره‌ای ندارد.
- ۲) دوزخ - در دنیا نیکی می‌بیند ولی در آخرت از آن بهره‌ای ندارد.
- ۳) برزخ - به میزانی که خداوند اراده کند و بخواهد از آن بهره‌مند می‌شود.
- ۴) دوزخ - به میزانی که خداوند اراده کند و بخواهد از آن بهره‌مند می‌شود.

۲ | مطابق آیات قرآن کریم، چه کسی «با خواری و سرافکنندگی» در جهان آخرت وارد دوزخ می‌شود؟ (زبان ۹۹)

- ۱) از خداوند نیکی در زندگی دنیایی خواسته و از آخرت بی‌بهره مانده است.
- ۲) به زندگی دنیا و آرایش و زینت آن پرداخته و در آسایش زندگی کرده است.
- ۳) فقط به دنبال زندگی زودگذر دنیا بوده است و به مقداری از آن دست یافته است.
- ۴) زندگی پایدار اخروی را فراموش کرده و به همه نصیب خود در این جهان رسیده است.

۳ | کدام دسته از افراد، ضرب‌المثل «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» را آویزه گوش خود کرده‌اند و به چه علت تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند؟

- ۱) زیرک و باهوش - «لِلَّهِ رَبُّ الْعَالَمِينَ»
- ۲) مؤمن و باتقوا - «لِلَّهِ رَبُّ الْعَالَمِينَ»
- ۳) زیرک و باهوش - «فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»
- ۴) مؤمن و باتقوا - «فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»

۴ | شایسته است که انسان بی‌نهایت طلب مقصود و هدف نهایی خود را چه چیز انتخاب کند و کدام مورد او را هر چه بیشتر به این هدف نزدیک می‌سازد؟

- ۱) اهداف اصلی و پایان‌پذیر - زیرکی و هوشمندی
- ۲) تقرب و نزدیکی به خدای متعال - کسب خوبی‌ها و زیبایی‌های بیشتر
- ۳) اهداف اصلی و پایان‌پذیر - کسب خوبی‌ها و زیبایی‌های بیشتر
- ۴) تقرب و نزدیکی به خدای متعال - زیرکی و هوشمندی

۵ | با چه ملاکی می‌توان هدف‌های صحیح را انتخاب نمود و به آن‌ها دل بست؟

- ۱) مبتنی بر نوع نگاه و اندیشه انسان باشد.
- ۲) همسو با میل بی‌نهایت طلب و استعداد‌های متنوع انسان باشد.
- ۳) انسان را صرفاً متوجه اهداف اصلی و اخروی کند.
- ۴) طبیعت و غریزه انسان را پاسخگو باشد.

۶ | براساس آیه ۶۰ سوره قصص تعبیر قرآن کریم از «آنچه نزد انسان» و «آنچه نزد خدا» است به ترتیب چیست؟

- ۱) بازیچه و سرگرمی - ضروری‌تر
- ۲) کالا و آرایش - بهتر و پایدارتر
- ۳) بازیچه و سرگرمی - بهتر و پایدارتر
- ۴) کالا و آرایش - ضروری‌تر

۷ | کدام گزینه در زمینه تفاوت «حرکت انسان با گیاهان و حیوانات» در رفتن به سوی هدف، صحیح است؟

- ۱) گیاهان و حیوانات به صورت غریزی، اما انسان آگاهانه اهداف خود را شناخته و آن‌ها را برمی‌گزیند.
- ۲) انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و به سوی آن گام بردارد، اما حیوانات براساس طبیعت خود، گزینش هدف می‌کنند.
- ۳) انسان در مرحله نخست باید هدف خود را بشناسد و در مرحله بعد، باید آن را با قدرت اختیار خود برگزیند؛ اما گیاهان و حیوانات، به صورت طبیعی و غریزی به سوی هدف خود در حرکت هستند.
- ۴) انسان‌ها و حیوانات غریزاً به دنبال انتخاب اهداف هستند، اما گیاهان، براساس طبیعت خود، اهداف را شناخته و آن‌ها را انتخاب می‌کنند.

۸ | پاسخ قرآن کریم به کسانی که «تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبند» و افرادی که «فقط نیکی در دنیا را از خداوند می‌خواهند» به ترتیب چیست؟

- ۱) ورود به دوزخ با خواری و سرافکنندگی - بی‌بهره بودن در آخرت
- ۲) ورود به برزخ با خواری و سرافکنندگی - بی‌بهره بودن در آخرت
- ۳) ورود به دوزخ با خواری و سرافکنندگی - خسران در دنیا و آخرت
- ۴) ورود به برزخ با خواری و سرافکنندگی - خسران در دنیا و آخرت

۹ | ویژگی مشترک اهداف اصلی با اهداف فرعی چیست و کدام یک باید فرع و تابع دیگری باشد؟

- ۱) هر دو برای زندگی خوب و ضروری هستند - اولی
- ۲) هر دو به زودی پایان نخواهند پذیرفت - دومی
- ۳) هر دو به زودی پایان نخواهند پذیرفت - اولی
- ۴) هر دو برای زندگی خوب و ضروری هستند - دومی

۱۰ | کدام جمله در ارتباط با افراد زیرک صحیح نمی باشد؟

- ۱) با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی، از بهره‌های مادی زندگی نیز استفاده می‌کنند.
- ۲) اغلب کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند.
- ۳) جان و دل خود را به خداوند نزدیک می‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند.
- ۴) اهداف خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که با یک تیر چند نشان بزنند.

۱۱ | کدام آیه به این مطلب اشاره دارد که «هدف‌های أُخروی پایان‌ناپذیر و همیشگی بوده و پاسخگوی استعدادهای مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند»؟

- ۱) «بعضی از مردم می‌گویند: خداوندا، به ما در دنیا نیکی عطا کن، ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارند.»
- ۲) «بعضی می‌گویند: پروردگارا، به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما.»
- ۳) «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم.»
- ۴) «ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم.»

۱۲ | کدام یک از گزینه‌های زیر از ویژگی‌های برترین هدفی که می‌توانیم انتخاب کنیم، نیست؟

- ۱) به نعمات دنیوی بی‌توجه باشد.
- ۲) همه استعدادهای متنوع ما را در برگیرد.
- ۳) در جایی متوقف نشود.
- ۴) نهال وجود ما را به درختی پر بار تبدیل کند.

۱۳ | حضرت علی (ع) هرگاه که ..... را نصیحت می‌کرد، معمولاً سخن خود را اینگونه آغاز می‌کرد که .....

- ۱) مردم - «آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است.»
- ۲) مشرکان - «آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است.»
- ۳) مردم - «هیچکس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لَهو کند.»
- ۴) مشرکان - «هیچکس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لَهو کند.»

۱۴ | طبق آیات قرآن کریم کدام دسته از افراد، از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؟

- ۱) آن‌ها که می‌گویند: خداوند به ما در دنیا نیکی عطا کن.
- ۲) آن دسته از افراد که می‌گویند: خداوندا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما.
- ۳) آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد.
- ۴) هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد.

۱۵ | کدام آیه شریفه به این نکته اشاره دارد که در دستیابی به اهداف فرعی، اراده الهی مقدم بر خواست انسان است؟

- ۱) «آن چه به شما داده شده کالای زندگی دنیا و آرایش آن است ...»
- ۲) «بعضی از مردم می‌گویند: خداوندا به ما در دنیا نیکی عطا کن ...»
- ۳) «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم و به هر کس اراده کنیم می‌دهیم ...»
- ۴) «اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند و خداوند سریع الحساب است ...»

۱۶ | عملکرد حیوانات و گیاهان در قیاس با روحیه بی‌نهایت طلب انسان چگونه است؟

- ۱) حیوانات و گیاهان هدف‌های نامحدودی دارند و به دنبال چیزی هستند که پایان نپذیرند.
- ۲) حیوانات برخلاف گیاهان هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند.
- ۳) حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند.
- ۴) حیوانات و گیاهان هدف‌های نامحدودی دارند ولی هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند.

۱۷ | ویژگی‌های «حرکت طبیعی به سوی هدف»، «متوقف شدن به هنگام رسیدن به سرحدی از رشد و کمال» و «بهره‌مندی از استعدادهای فراوان مادی» به ترتیب

متعلق به کدام گروه‌ها می‌باشد؟

- ۱) گیاهان - فقط حیوانات - گیاهان و حیوانات
- ۲) نباتات - هم گیاهان و هم حیوانات - انسان‌ها
- ۳) گیاهان - هم گیاهان و هم حیوانات - گیاهان و انسان‌ها
- ۴) حیوانات - فقط گیاهان - نباتات

۱۸ | در مواجهه با دنیای انسان‌ها چه عاملی سبب تحبُّر و سردرگمی شده و منشأ این عامل چیست؟

- ۱) اختلاف در هدف‌ها - استعدادهای فراوان مادی و معنوی
- ۲) معیار و ملاک هدف‌ها - نوع نگاه و اندیشه افراد
- ۳) معیار و ملاک هدف‌ها - استعدادهای فراوان مادی و معنوی
- ۴) اختلاف در هدف‌ها - نوع نگاه و اندیشه افراد

۱۹ | کدام عبارت تفاوت انسان با سایر موجودات در دستیابی به هدف را به درستی بیان می‌کند؟

- ۱) انسان همواره در حال انتخاب هدف است، آن هم فقط هدف‌های پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده‌ی.
- ۲) انسان بی‌نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش همواره ثابت می‌ماند.
- ۳) انسان ابتدا نسبت به اهداف خود شناخت پیدا می‌کند و سپس آن را انتخاب می‌کند و به سوی آن حرکت می‌کند.
- ۴) انسان‌ها همچون سایر موجودات استعداد‌های مادی فراوانی دارند.

۲۰ | اگر بخواهیم تعریف دقیقی از برترین و جامع‌ترین هدف نهادینه‌شده در زندگی انسان‌ها ارائه دهیم می‌گوییم این هدف همان هدفی است که .....

- ۱) بتواند پاسخگوی برخی از استعداد‌های مادی و معنوی ما باشد.
- ۲) فقط در صورت رسیدن به سرحدی از رشد و کمال متوقف شود.
- ۳) پاسخگوی دو ویژگی «بی‌نهایت‌طلبی» و «استعداد‌های متنوع» انسان باشد.
- ۴) گزینش آن برابر با دستیابی به سایر اهداف باشد.

۲۱ | داشتن معیار و ملاک در انتخاب اهداف، چه نتیجه‌ای برای انسان به ارمغان می‌آورد و کدام دسته از اهداف برای زندگی او به ترتیب متضمن سعادت و ضروری است؟

- ۱) ممانعت از سردرگمی میان تمامی اهداف - اصلی و فناپذیر
- ۲) تشخیص و گزینش درست اهداف - فرعی و فناپذیر
- ۳) ممانعت از سردرگمی میان تمامی اهداف - فرعی و فناپذیر
- ۴) تشخیص و گزینش درست اهداف - اصلی و فناپذیر

۲۲ | مطابق آیات کتاب راستین هدایت انسان‌ها یعنی قرآن کریم، برخورد خداوند با آن کسی که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، چگونه است و سرانجام چنین افرادی چیست؟

- ۱) آن مقدار از آن را که فرد بخواهد به او می‌دهد - در آخرت بهره‌ای ندارند.
- ۲) آن مقدار از آن را که فرد بخواهد به او می‌دهد - با خواری و سرافکنندگی وارد دوزخ می‌شوند.
- ۳) آن مقدار از آن را که خداوند خود بخواهد، به او می‌دهد - با خواری و سرافکنندگی وارد دوزخ می‌شوند.
- ۴) آن مقدار از آن را که خداوند خود بخواهد، به او می‌دهد - در آخرت بهره‌ای ندارند.

۲۳ | برترین هدف اصلی انسان باید دارای چه ویژگی‌هایی باشد و رسیدن به هدف مورد اشاره در آیه شریفه «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ

الْآخِرَةِ» نیازمند چیست؟

- ۱) دربرگیرنده همه استعداد‌های متنوع انسان و ارضاکننده میل بی‌نهایت‌طلبی او - معرفت کامل نسبت به هدف
- ۲) دربرگیرنده همه استعداد‌های متنوع انسان و ارضاکننده میل بی‌نهایت‌طلبی او - همت بزرگ و اراده محکم
- ۳) متناسب با ویژگی زیرکی و هوشمندی افراد و ایجادکننده حس شادابی و نشاط - معرفت کامل نسبت به هدف
- ۴) متناسب با ویژگی زیرکی و هوشمندی افراد و ایجادکننده حس شادابی و نشاط - همت بزرگ و اراده محکم

۲۴ | هدف‌ها و دلبستگی‌های پایان‌پذیر و همیشگی به ترتیب اهداف ..... و ..... محسوب می‌شوند و ما باید در زندگی خود .....

- ۱) فرعی - اصلی - فقط به اهداف اصلی بها دهیم.
- ۲) اصلی - فرعی - فقط به اهداف اصلی بها دهیم.
- ۳) فرعی - اصلی - هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم.
- ۴) اصلی - فرعی - هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم.

۲۵ | انسان‌ها، حیوانات و گیاهان به ترتیب در «برخورداری از هدف» و «چگونگی رسیدن به آن» موصوف به کدام وصف هستند؟

- ۱) یکسان - متفاوت
- ۲) یکسان - یکسان
- ۳) متفاوت - یکسان
- ۴) متفاوت - متفاوت

۲۶ | انسان‌های زیرک به دنبال اهدافی هستند که ..... باشد و چون خداوند را هدف اصلی قرار می‌دهند، کارهای دنیوی را ..... انجام می‌دهند، تا سرای

آخرت خویش را آباد سازند.

- ۱) جامع - برای رضای خدا
- ۲) دربردارنده سعادت اخروی - برای رضای خدا
- ۳) جامع - مطابق دستور خدا
- ۴) دربردارنده سعادت اخروی - مطابق دستور خدا

۲۷ | در مورد انسان و ویژگی‌های او همه موارد زیر صحیح می‌باشد، به جز .....

- ۱) میل و گرایش انسان در کسب خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه به مرور زمان بیشتر هم می‌شود.
- ۲) روحیه بی‌نهایت‌طلب انسان او را همواره در معرض انتخاب اهداف گوناگون قرار داده است.
- ۳) عطش تمام‌نشده‌ی و سیری‌ناپذیر انسان صرفاً در کسب و رسیدن به اهداف اصلی خلقت او است.
- ۴) اهداف و خواسته‌های انسان برخلاف حیوانات و گیاهان محدود نیستند و متوقف نمی‌شوند.

۲۸ | پاسخ به سؤال «ما انسان‌ها برای چه آفریده شده‌ایم؟» بیانگر چیست و کدام آیه شریفه به این مفهوم اشاره دارد؟

۱) سرمایه‌های درونی انسان - «ما خلقناهما آلا بالحق»

۲) هدفمند بودن زندگی انسان - «ما خلقناهما آلا بالحق»

۳) هدفمند بودن زندگی انسان - «فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»

۴) سرمایه‌های درونی انسان - «فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»

۲۹ | هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعدادهای متنوع انسان با استفاده از چه چیزی قابل تشخیص است و گیاهان و حیوانات به ترتیب چگونه به

سمت هدف خود در حرکت می‌باشند؟

۱) معیار و ملاک - غریزی - طبیعی

۲) معیار و ملاک - طبیعی - غریزی

۳) نوع نگاه و اندیشه - غریزی - طبیعی

۴) نوع نگاه و اندیشه - طبیعی - غریزی

تست‌های مفهومی

۳۰ | فراوان بودن استعدادهای مادی و معنوی در انسان برخلاف حیوانات و گیاهان چه نتیجه‌ای ایجاد کرده است؟

۱) نوع نگاه و اندیشه ویژه‌ای که موجب سیراب شدن روحیه بی‌نهایت‌طلب او شود.

۲) حرکت حیرت‌انگیزی که او را به سمت کشف اسرار جهان هستی راهنمایی نماید.

۳) پیگیری هدف‌هایی که به واسطه آن‌ها بتواند توانمندی‌های خویش را به اوج برساند.

۴) انتخاب دائمی هدف‌هایی که پایان‌ناپذیر باشند و او را در سرحد رشد و کمال متوقف سازند.

(تجربی ۹۹)

۳۱ | مفهوم آیه شریفه «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبَيْنَ...» با کدام عبارت، مشابه است؟

۱) حق تعالی انسان را ارزش بسیار داده و او را در آسمان و زمین قدرت برتری و استفاده داده است.

۲) میان هدف انسان و موجودات، تفاوت‌های بسیاری وجود دارد که به ویژگی‌های خاص انسان باز می‌گردد.

۳) حیوانات و گیاهان به صورت غریزی به سوی هدف خود در حرکت هستند و حرکت انسان بی‌هدف نیست.

۴) در عالم یک چیز فراموش کردنی نیست و اگر همه را فراموش کنی و آن را فراموش نکنی، تو را باک نیست.

(انسانی ۹۹)

۳۲ | بیت زیر، در پی بیان کدام مفهوم است؟

«ای باغ تویی خوش‌تر، یا گلشن و گل در تو / یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد»

۱) هدف‌های بزرگ به همان میزان که ضامن خوشبختی ماست، همت بزرگ و اراده محکم می‌طلبد.

۲) انسان‌های هوشمند با بهره‌گیری از عقل خود، هدفی را انتخاب می‌کنند که کامل‌تر باشد.

۳) نزدیکی و تقرب به خداوند، از جنس مکان و ظاهری نیست، بلکه یک تقرب حقیقی است.

۴) انسان با تنوع‌طلبی، به دنبال اهداف متنوعی است که بتواند استعدادهای او را شکوفا سازد.

(خارج انسانی ۹۹)

۳۳ | بیت زیر به دنبال انتقال کدام مفهوم به مخاطب است؟

«ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو / یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد»

۱) انسان در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است.

۲) برخی با خوبی‌ها و زیبایی‌های درون خود به دنبال هدف می‌گردند.

۳) برخی از هدف‌ها به گونه‌ای هستند که هدف‌های دیگر را نیز دربردارند.

۴) افرادی هستند که به حیات دنیوی راضی شده‌اند و به آن آرام گرفته‌اند.

(تجربی ۹۸)

۳۴ | کدام عبارت قرآنی، تأکید می‌کند هر موجودی براساس برنامه حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است؟

۱) «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ»

۲) «مَا خَلَقْنَا هُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»

۳) «لِيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»

۴) «وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ»

(زبان ۹۸)

۳۵ | اگر پرسیده شود «آفرینش انسان بر چه اساس است؟» عنایت در کدام آیه پاسخ صحیح را به ذهن انسان متبادر می‌کند؟

۱) «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِاعْبَيْنَ»

۲) «مَا خَلَقْنَا هُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»

۳) «فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»

۴) «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»

۳۶ | کدام یک از موارد زیر از نتایج «حکمت خداوند» نیست؟

- هیچ کار بیهوده‌ای انجام نمی‌دهد.
- آفرینش جهان حق است.
- جهان آفرینش، بازیچه نیست.
- انسان‌ها و حیوانات استعداد‌های فراوان معنوی دارند.

۳۷ | تفحص در مفاهیم کدام آیه ما را به این نتیجه می‌رساند که «برنامه‌ریزی انسان باید به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف آخری اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی

فرع و تابع آن‌ها باشند.»؟

- «ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم، آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم»
- «بعضی می‌گویند: پروردگارا، به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه‌دار.»
- «هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد، نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.»
- «آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است.»

۳۸ | از آیه «قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» کدام پیام دریافت نمی‌شود؟

- این آیه خطاب به پیامبر اکرم (ص) بیان شده و پیامبر (ص) وظیفه دارد تا آن را به اطلاع مردم برساند.
- زیباترین و بهترین تعبیر درباره زندگی به خاطر خدا در این آیه بیان شده است.
- مهم‌ترین عمل عبادی، نماز است که در این آیه نیز مورد تأکید واقع شده است.
- در این آیه به ترتیب نماز، کلیه اعمال، مرگ و زندگی انسان برای خدا شایسته بر شمرده شده است.

۳۹ | کدام عبارت، درک درستی از تقرب و نزدیکی به خداوند متعال می‌دهد و عامل نزدیک شدن هر چه بیشتر به خدا چیست؟

- نزدیکی مکانی و ظاهری - کسب زیبایی‌ها و خوبی‌ها
- نزدیکی حقیقی - دفع بدی‌ها و زشتی‌ها از خود
- نزدیکی مکانی و ظاهری - دفع بدی‌ها و زشتی‌ها از خود
- نزدیکی حقیقی - کسب زیبایی‌ها و خوبی‌ها

۴۰ | در آیه زیر، کلمه‌ای که زیر آن خط کشیده شده بیانگر کدام مفهوم است و به چه علت در پس خلقت تک تک موجودات این جهان، هدفی وجود دارد؟

«مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِأَعْيُنٍ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»

- هدفمندی آفرینش جهان - زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است.
- عادلانه بودن نظام هستی - زیرا خالق آن‌ها خدایی عادل است.
- عادلانه بودن نظام هستی - زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است.
- هدفمندی آفرینش جهان - زیرا خالق آن‌ها خدایی عادل است.

۴۱ | آیه «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ» با کدام یک از موارد زیر مرتبط است؟

الف) «دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم»

ب) «ای دوست شکر بهتر یا آنکه شکر سازد؟ / خوبی قمر بهتر، یا آنکه قمر سازد؟»

ج) «با یک تیر چند نشان زدن»

د) «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست»

- الف، ب، د
- الف، ج، د
- ب، ج، د
- الف، ب، ج

۴۲ | پاسخگویی بهتر به کدام دو ویژگی، هدف انتخاب شده توسط انسان را کامل‌تر جلوه می‌دهد؟

- متنوع بودن استعداد‌های انسان - نزدیک کردن انسان به خداوند
- بی‌نهایت‌طلبی انسان - متنوع بودن استعداد‌های انسان
- بی‌نهایت‌طلبی انسان - نزدیک کردن انسان به خداوند
- کمک به شناخت اهداف اصلی از فرعی - نزدیک کردن انسان به خداوند

۴۳ | کدام مفهوم از بیت «ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟ / یا آنکه برآرد گل، صد نرگس تر سازد؟» برداشت می‌گردد؟

- افراد مؤمن و زیرک، از لذت دنیوی بهره نمی‌برند ولی به آن دل می‌بندند.
- انسان با اندکی تأمل درمی‌یابد که باید هدف اصلی زندگی خود را خداوند قرار دهد.
- لازمه تقرب به خداوند این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شوند.
- برنامه‌ریزی انسان باید در برگیرنده اهداف آخری و اهداف فرعی به صورت هم‌زمان با یکدیگر باشد.

۴۴ | آفرینش هدفمند جهان خلقت، نشأت گرفته از کدام صفت الهی است و مبین کدام قانون عمومی است؟

- ۱) حکمت - هر موجودی بر اساس برنامه‌ای حساب شده به این جهان گام نهاده است.
- ۲) عدل - هر موجودی بر اساس برنامه‌ای حساب شده به این جهان گام نهاده است.
- ۳) حکمت - هر موجودی در این جهان دارای مجموعه‌ای فراوان از استعداد‌های مادی و معنوی است.
- ۴) عدل - هر موجودی در این جهان دارای مجموعه‌ای فراوان از استعداد‌های مادی و معنوی است.

۴۵ | کدام شخصیت تاریخ اسلام رشد و تکامل خود را زیر نظر و با تربیت پیامبر اکرم (ص) آغاز کرد و جلوه‌گاه همه کمالات و زیبایی‌ها شد و ایشان به چه دلیل هرگاه مردم را موعظه می‌کرد، سخن خود را اینگونه آغاز می‌کرد که «ای مردم هیچکس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لاهوت کند»؟

- ۱) حضرت علی (ع) - انسان بهره‌مند از استعداد‌های فراوان مادی و محدود معنوی است و باید برای شکوفایی این استعدادها تلاش کند.
- ۲) ابوذر - انسان بهره‌مند از استعداد‌های فراوان مادی و محدود معنوی است و باید برای شکوفایی این استعدادها تلاش کند.
- ۳) حضرت علی (ع) - آفرینش انسان هدفمند است و گام نهادن او به این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف، به او داده شده است.
- ۴) ابوذر - آفرینش انسان هدفمند است و گام نهادن او به این دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به آن هدف، به او داده شده است.

۴۶ | عبارت «در عالم یک چیز است که آن فراموش کردن نیست، اگر جمله چیزها را فراموش کنی، تو را باک نیست...» با کدام عبارت شریفه تناسب مفهومی دارد؟

- ۱) «ای مردم... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لاهوت کند...».
- ۲) «آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند در حالی که مؤمن باشد پاداش داده خواهد شد.».
- ۳) «و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما.».
- ۴) «اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند، و خداوند سریع الحساب است.».

۴۷ | کدام عبارت پیام قابل برداشت از آیه شریفه «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم و به هر کس اراده کنیم می‌دهیم...» نیست؟

- ۱) اراده خداوند مقدم بر اراده انسان است.
- ۲) برخی از اهداف پایان پذیرند و تنها پاسخ‌گوی برخی استعداد‌های مادی انسان هستند.
- ۳) میزان بهره‌مندی دنیاطلبان از خواسته‌هایشان همانند یکدیگر و جایگاه همه آنان دوزخ است.
- ۴) توجه انحصاری به اهداف دنیوی، سرانجامی جز سرافکنندگی در آخرت ندارد.

۴۸ | موضوع «دنیاطلبی بدون توجه به عاقبت و سرنوشت در آخرت» از کدام آیه شریفه قابل استنباط است؟

- ۱) «بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و...»
- ۲) «بعضی از مردم می‌گویند: خداوند! به ما در دنیا نیکی عطا کن...»
- ۳) «آن چه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آن چه نزد خداست، بهتر و پایدارتر است.»
- ۴) «اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند و خداوند سریع الحساب است.»

۴۹ | بیت «ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش / یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟» با کدام عبارت تناسب مفهومی دارد؟

- ۱) دستیابی به گوهرهای گران قدر دریاها، پشتکاری شگرف می‌خواهد.
- ۲) هدف، به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی است، همت و اراده محکم می‌طلبد.
- ۳) نزدیکی و تقرب به زیبایی‌ها و خوبی‌ها نزدیکی به واقعیت و حقیقت است.
- ۴) هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.

۵۰ | عبارتی که امیرالمؤمنین علی (ع) معمولاً در ابتدای موعظه‌های خود به کار می‌برد، مربوط به کدام ویژگی جهان خلقت بوده و مرتبط با کدام آیه شریفه است؟

- ۱) حکیمانه بودن - «و ما خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَيْنَهُمَا لِاعْبِينِ»
- ۲) عادلانه بودن - «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ»
- ۳) حکیمانه بودن - «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ»
- ۴) عادلانه بودن - «و ما خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ وَ ما بَيْنَهُمَا لِاعْبِينِ»

۵۱ | ضرورت انتخاب اهداف پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده، ..... روحیه بی‌نهایت‌طلبی انسان است و «ضروری بودن» از ویژگی‌های اهداف ..... در زندگی انسان است.

- ۱) معلول - اصلی   ۲) علت - اصلی   ۳) علت - اصلی و فرعی   ۴) معلول - اصلی و فرعی

۵۲ | شخصی که می‌گوید: «درست است که من خداوند را هدف و مقصد نهایی زندگی انتخاب نکرده‌ام، اما در زندگی همواره اخلاق مدار بوده‌ام و کارهای نیک بسیاری انجام داده‌ام» مصداق فردی است که .....

- (۱) از دیگ برای پختن شلغم استفاده نموده است.
- (۲) از شمشیر جواهرنشان برای بریدن گوشت گندیده استفاده می‌نماید.
- (۳) از طرف پادشاه مأمور به انجام امری شده، اما توانایی انجام مأموریت را ندارد.
- (۴) پزشک نیست اما طبابت می‌کند.

۵۳ | انسان‌های زیرک با بهره‌گیری از مفاهیم موجود در کدام آیه شریفه می‌توانند با یک تیر چند نشان بزنند و ثمره این سبک زندگی چیست؟

- (۱) ﴿فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ - بهره‌مندی توأمان از نعمت‌های دنیوی و آخروی
- (۲) ﴿فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ - آشنایی با هدف خلقت حکیمانه
- (۳) ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ - بهره‌مندی توأمان از نعمت‌های دنیوی و آخروی
- (۴) ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ - آشنایی با هدف خلقت حکیمانه

۵۴ | با توجه به آیه شریفه ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ منظور از واژه «حق» چیست؟

- (۱) حق بودن خداوند در آفرینش جهان
- (۲) داشتن برنامه حساب شده برای موجودات
- (۳) انسجام و استحکام جهان و پیوستگی میان موجودات
- (۴) خلقت آسمان و زمین برای انسان بی‌نهایت طلب

۵۵ | مضمون بیت «ای دوست، شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟ / خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟» با کدام سخن الهی ارتباط مفهومی دارد؟

- (۱) «ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم، آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم.»
- (۲) «هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.»
- (۳) «ای مردم ... هیچ‌کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لَهو کند.»
- (۴) «بعضی از مردم می‌گویند: خداوند ما در دنیا نیکی عطا کن. ولی در آخرت بهره‌ای ندارند.»

۵۶ | جهان آفرینش براساس کدام صفت خداوند و به چه صورت آفریده شده و این موضوع از کدام آیه شریفه برداشت می‌شود؟

- (۱) حقانیت - هدفمند - ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾
- (۲) حکمت - کامل - ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾
- (۳) حکمت - هدفمند - ﴿مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾
- (۴) حقانیت - کامل - ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾

۵۷ | تعبیر «با یک تیر چند نشان زد» درباره چه کسانی به کار می‌رود و این موضوع پیام قابل استنباط از کدام آیه شریفه است؟

- (۱) دارایی‌ها و سرمایه‌های خود را صرف زندگی دنیایی می‌کنند - ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾
- (۲) با بهره‌دوستی از زندگی دنیایی سرای آخرتشان را هم آباد می‌سازند - ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾
- (۳) دارایی‌ها و سرمایه‌های خود را صرف زندگی دنیایی می‌کنند - ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ﴾
- (۴) با بهره‌دوستی از زندگی دنیایی سرای آخرتشان را هم آباد می‌سازند - ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ﴾

۵۸ | مفهوم آیه شریفه ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ در کدام بیت وجود ندارد؟

- (۱) «ای دوست شکر بهتر، یا آن که شکر سازد؟ / خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟»
- (۲) «ای عقل توبه باشی در دانش و در بینش / یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟»
- (۳) «نام احمد نام جمله انبیاست / چون که صد آمد نود هم پیش ماست»
- (۴) «دوست نزدیک‌تر از من به من است / وین عجب‌تر که من از وی دورم»

۵۹ | موضوع «فانی بودن اهداف دنیوی و باقی بودن اهداف آخروی» از کدام آیه شریفه قابل برداشت است؟

- (۱) «و ما آسمان‌ها و زمین و آنچه بین آن‌هاست را به بازیچه نیافریدیم.»
- (۲) «آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند، پاداش داده خواهد شد.»
- (۳) «آن چه به شما داده شده کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آن چه نزد خداست بهتر و پایدارتر است.»
- (۴) «هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد، نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.»

درس اول: هدف زندگی

۱ | ۴ براساس آیه «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد...»، نتیجه و عاقبت کسی که فقط دنیا را بخواهد، دوزخ است و این شخص، در زندگی دنیایی خود نیز، آن قدر که خودش می‌خواهد از دنیا بهره‌مند نمی‌شود. بلکه فقط آن مقدار که خدا بخواهد و اراده کند از زندگی دنیوی کام خواهد دید.

۲ | ۳ برای یادگیری آیاتی که فقط ترجمه فارسی آن در کتاب درسی آمده است، به کلید واژه‌های اصلی و مهم هر آیه دقت کنید. براساس آیه «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود.» این گونه افراد، فقط به دنبال زندگی دنیوی و اهداف زودگذر آن بوده‌اند و به مقداری از آن (همان مقدار که خداوند بخواهد) دست پیدا می‌کنند.

۳ | ۱ ضرب‌المثل «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» در جایی کاربرد دارد که یک چیز، جامع و دربردارنده هدف‌های دیگر است؛ به عبارتی اگر انسانی، هدفی را انتخاب کند که شامل اهداف دیگر نیز باشد، این ضرب‌المثل در رابطه با آن فرد معنا پیدا می‌کند. از طرف دیگر می‌دانیم انسان‌های **زیرک و باهوش** به دنبال انتخاب اهداف جامع هستند، پس می‌توان گفت این ضرب‌المثل در رابطه با این افراد معنا پیدا می‌کند. براساس آیه «قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»، از آنجایی که خداوند پروردگار جهانیان است (علت) ◀ شایسته است تا انسان‌های زیرک تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا (لله) انجام دهند (معلول).

۴ | ۲ اگر روح انسان بی‌نهایت طلب است و خوبی‌ها را به صورت بی‌پایان می‌خواهد (شرط)، شایسته است که تنها **تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ** مقصد نهایی او باشد (مشروط). خداوند سرچشمه زیبایی‌ها و خوبی‌هاست و انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را **کسب کنند**، به خدا نزدیک‌تر می‌شوند.

۵ | ۲ با توجه به تفاوت نگاه انسان‌ها، برای انتخاب صحیح هدف‌ها و دل‌بستن به آن‌ها نیازمند معیار و ملاک هستیم؛ معیاری که بتوانیم به وسیله آن، هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت طلب و استعداد‌های متنوع انسان را مشخص کنیم.

بررسی سایر گزینه‌ها

۱) هرانسانی اندیشه مخصوص خود را دارد و بنابراین نمی‌توان همه اهدافی که توسط انسان‌های مختلف انتخاب می‌شوند را اهداف درستی دانست. ۳) دقت کنید که هم اهداف اصلی و هم اهداف فرعی برای زندگی انسان ضروری هستند. ۴) حواستان باشد که انسان با عقل و اختیار خود اهداف را انتخاب می‌کند، نه از روی غریزه و یا طبیعت خود.

۶ | ۲ با توجه به آیه ۶۰ سوره قصص: «آن چه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آن چه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی‌کنید؟» آن چه که نزد انسان است، «کالای زندگی دنیا و آرایش آن» است و آنچه که نزد خداست، «بهتر و پایدارتر» است.

دقت کنید! لغت «بازیچه و بیهوده» از این آیه برداشت نمی‌شود اما از تعبیرهای قرآن کریم در رابطه با حیات دنیوی است که با آن در درس‌های بعد آشنا می‌شوید.

دقت کنید! در رابطه با لغت «ضروری‌تر» دقت کنید که اهداف اصلی و اهداف فرعی هر دو ضروری هستند، اما اهداف فرعی باید تابع و در کنار اهداف اصلی قرار بگیرند.

۷ | ۳ در انتخاب اهداف توسط انسان‌ها با گیاهان و حیوانات تفاوت‌هایی وجود دارد:

- ۱- گیاهان به صورت **طبیعی** به سوی هدف خود در حال حرکت‌اند.
- ۲- حیوانات به صورت **غریزی** به سوی هدف خود در حال حرکت‌اند.
- ۳- اما انسان باید الف) هدف خود را **بشناسد** (مرحله اول)، ب) آن را **انتخاب کند** (مرحله دوم) و ج) به سوی آن **گام بردارد** (مرحله سوم).

۸ | ۱ براساس آیه «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود...»، سرنوشت کسانی که تنها زندگی زودگذر دنیا را بطلبند، این است که «با خواری و سرافکندگی وارد دوزخ شوند.»

دقت کنید! دوزخ همان جهنم آخری است و برزخ فاصله و حایل میان دنیا و جهان آخری است.

هم‌چنین براساس آیه «بعضی از مردم می‌گویند: خداوند! ما در دنیا نیکی عطا کن، ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارند»، نتیجه اینکه انسان فقط خواستار بهره‌مندی از نیکی‌ها در دنیا باشد، این است که «در آخرت هیچ بهره‌ای نخواهد داشت.»

۹ ۴ در زمینه اهداف اصلی و فرعی باید به این نکته توجه شود که «هر دو ضروری و خوب هستند» در حالی که اهداف اصلی پایان ناپذیرند اما اهداف دنیوی، پایان می‌پذیرند.

اهداف اصلی، مهم‌تر از اهداف فرعی هستند و باید به آن‌ها توجه بیشتری شود (بنابراین، این اهداف فرعی و دنیوی هستند که باید فرع و تابع اهداف اصلی قرار بگیرند).

۱۵ ۳ در دستیابی به اهداف دنیوی (فرعی) خواست و اراده الهی مقدم بر خواست انسان است؛ بدین معنا که خداوند در نعمت‌بخشی به مردم مقدار درخواست دنیاطلبان را در نظر نمی‌گیرد. این موضوع از آیه شریفه «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم و به هر کس اراده کنیم می‌دهیم...» قابل برداشت است.

۱۰ ۲ در ارتباط با افراد زیرک، جملات زیر را خواندیم:

این افراد، با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم از آنجایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌کنند.

۱۶ ۳ انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود بلکه روز به روز افزون می‌گردد. در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند.

دقت کنید! افراد زیرک، تمام کارهای دنیوی خود را برای خدا و در جهت رضای او انجام می‌دهند، نه اکثر آن‌ها را.

۱۷ ۲ حرکت به سوی هدف] در گیاهان و نباتات ◀ به صورت طبیعی در حیوانات ◀ به صورت غریزی هم گیاهان و هم حیوانات هنگام رسیدن به سرحدی از رشد و کمال، متوقف می‌شوند.

۱۱ ۲ صورت سؤال در ارتباط با اهداف آخری مطرح شده است که از ویژگی‌های آن، پایان ناپذیر بودن و همیشگی بودن آن‌هاست. بنابراین آیه‌ای که به این مطلب اشاره دارد، آیه ۲۰۱ سوره بقره است: «بعضی می‌گویند: پروردگارا، به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار.»

انسان‌ها ◀ بهره‌مند از استعدادهای فراوان مادی و معنوی حیوانات و گیاهان ◀ بهره‌مند از استعدادهای محدود مادی **دقت کنید!** نباتات همان گیاهان هستند.

۱۲ ۱ هدفی که در زندگی انتخاب می‌کنیم، اگر سه ویژگی زیر را داشته باشد، «برترین هدف» است:

همه استعدادهای متنوع ما را در برگیرد.

در جایی متوقف نشود.

نهال وجود ما را به درختی پربار تبدیل کند.

۱۸ ۴ وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم، با دنیای حیرت‌انگیزی مواجه می‌شویم، چنان **اختلافی در هدف‌ها** وجود دارد که ابتدا سردرگم می‌شویم که به راستی کدام انتخاب درست و همسو با میل بی‌نهایت طلب انسان و استعدادهای فراوان مادی و معنوی اوست. این اختلاف در هدف‌ها ریشه در **نوع نگاه و اندیشه انسان** دارد.

۱۳ ۳ حضرت علی (ع) هرگاه می‌خواستند مردم را موعظه کنند [نادرستی گزینه‌های (۲) و (۴)] سخن خود را این‌گونه آغاز می‌کردند که: «ای مردم ... هیچکس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لَهو کند.»

۱۹ ۳ اولین تفاوت انسان با سایر موجودات این است که انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد، بنابراین گزینه (۳) صحیح است.

۱۴ ۲ طبق آیات ۲۰۱ و ۲۰۲ سوره بقره داریم: «بعضی می‌گویند: پروردگارا، به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار. اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند و خداوند سریع الحساب است.»

بررسی سایر گزینه‌ها

(۱) این‌که انسان فقط اهداف پایان ناپذیر را انتخاب می‌کند سخن نادرستی است؛ زیرا هم اهداف پایان ناپذیر (اصلی) و هم اهداف پایان پذیر (فرعی) برای زندگی او لازم و ضروری هستند. فقط باید دقت شود که به اهداف فرعی آن قدر دل بسته نشود که مانع رسیدن به اهداف اصلی شوند.

(۲) دستیابی انسان به خواسته‌هایش روز به روز افزون می‌گردد و ثابت نمی‌ماند.

(۴) انسان‌ها استعدادهای مادی و معنوی فراوانی دارند در صورتی‌که سایر موجودات استعدادهای محدود مادی دارند.

دقت کنید! نتیجه «آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد»، دریافت پاداش است. (بنابراین حواستان باشد که این دو آیه را با یکدیگر اشتباه نکنید.)

۲۰ ۳ اگر هدفی بهتر بتواند پاسخگوی دو ویژگی «متنوع بودن استعداد انسان» و «بی‌نهایت‌طلبی او» باشد، آن هدف کامل‌تر است. بنابراین کامل‌ترین هدف باید پاسخگوی این دو ویژگی انسان باشد.

بررسی سایر گزینه‌ها

۱) اهداف جامع باید پاسخگوی همه استعدادهای مادی و معنوی ما باشد و نه برخی از آنها.

۲) اهداف جامع نباید در جایی متوقف شود چون در بی‌نهایت‌طلبی سر حدی برای رشد و کمال وجود ندارد.

۴) هدف جامع، هدفی است که رسیدن به آن (نه گزینش آن) برابر با دستیابی به سایر اهداف است.

۲۱ ۴ انسان برای انتخاب صحیح هدف‌ها و دل بستن به آن‌ها نیازمند معیار و ملاک است تا بتواند به وسیله آن، هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعدادهای متنوع خود را مشخص کند (تشخیص دهد) و بدین وسیله، هدف‌های زندگی را به درستی گزینش نماید و عمر خود را برای رسیدن به آن‌ها صرف نماید.

اهداف به دو دسته اصلی (فناناپذیر) و فرعی (فناپذیر) تقسیم شده‌اند و هر دو برای زندگی انسان لازم و ضروری هستند. انتخاب اهداف اصلی در زندگی، متضمن (ضمانت‌کننده) سعادت انسان است.

۲۲ ۳ خداوند در آیه ۱۸ سوره اسراء می‌فرماید: «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنندگی در آن وارد شود.»

۲۳ ۲ برترین هدف اصلی انسان، آن هدفی است که همه استعدادهای متنوع ما را دربرگیرد و در جایی متوقف نشود و میل بی‌نهایت‌طلب او را ارضا کند.

آیه شریفه «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ» ناظر بر هدفی جامع است که علاوه بر سعادت آخری، سعادت دنیوی انسان را نیز دربرمی‌گیرد. این هدف به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، همت بزرگ و اراده محکم می‌طلبد.

۲۴ ۳

اصولی: هدف‌های پایان‌ناپذیر و همیشگی: خیرخواهی
نسبت به دیگران

فرعی: هدف‌ها و دل‌بستگی‌های پایان‌پذیر: کسب مال و ثروت
باید بدانیم که هر دوی این اهداف خوب‌اند و برای زندگی ما ضروری‌اند. مهم این است که هدف‌های فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل‌نبنديم که مانع رسیدن به اهداف اصلی شوند.

۲۵ ۱ با توجه به آیه شریفه «و ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینهما لالعین...» تمامی مخلوقات خداوند هدفمند آفریده شده‌اند. بنابراین انسان، حیوان و گیاه فرقی با هم ندارند و همگی در برخورداری از هدف مشترک‌اند. اما در چگونگی رسیدن به هدف متفاوت‌اند، زیرا هدف انسان رسیدن به تمامی کمالات و زیبایی‌هاست و هیچ محدودیتی در اهداف او وجود ندارد اما حیوانات و گیاهان به محض این که به سرحد مشخص شده از اهداف خود می‌رسند، متوقف می‌شوند.

۲۶ ۱ انسان‌های زیرک به دنبال اهدافی می‌روند که هدف‌های دیگر را نیز در برمی‌گیرند و رسیدن به آن‌ها برابر رسیدن به هدف‌های دیگر هم هست. به این اهداف، **هدف‌های جامع و برتر** گفته می‌شود که در آن تمام کارهای دنیوی برای رضای خدا انجام می‌شود تا جان و دل شخص به خداوند نزدیک‌تر شود و سرای آخرت خویش را آباد سازد.

۲۷ ۳ وقتی پیرامون بی‌نهایت‌طلبی اهداف انسان بحث می‌شود، قیدی در رابطه با اهداف اصلی و فرعی در آن ذکر نمی‌شود و تمامی اهداف را شامل می‌شود که این جهت‌گیری به بینش و نگرش افراد بستگی دارد. به عبارتی دیگر انسان هم در رسیدن به اهداف اصلی و هم در رسیدن به اهداف فرعی عطشی سیری‌ناپذیر دارد.

۲۸ ۲ پاسخ سؤال «ما انسان‌ها برای چه آفریده شده‌ایم؟» بیانگر هدفمند بودن زندگی انسان‌ها است. در هر آیه‌ای که از حق بودن آفرینش سخن به میان آمده، آن آیه به هدف و هدفمند بودن آفرینش اشاره دارد؛ بنابراین پاسخ درست، آیه شریفه «و ما خلقناهما الا بالحق» است.

۲۹ ۲ انسان با استفاده از معیار و ملاک مناسب، می‌تواند هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعدادهای متنوع خود را تشخیص دهد و با استفاده از قوه اختیار خود، آن‌ها را برگزیند و به سوی آن حرکت کند؛ درحالی‌که گیاهان و حیوانات به ترتیب، به صورت طبیعی و غریزی به سمت هدف خود حرکت می‌کنند.

۳۰ ۳ برای حل سریع‌تر و راحت‌تر این‌گونه سؤالات، بگردید دنبال اینکه در یکسری از گزینه‌ها، یک جمله یا عبارت غلط پیدا کنید و براساس آن گزینه را حذف نمایید.

بررسی گزینه‌ها

۱) روحیه بی‌نهایت‌طلبی انسان به این راحتی سیراب نمی‌شود، فقط با رسیدن به خدا این اتفاق می‌افتد.

۲) چنین جمله‌ای کلاً در کتاب درسی نداشتید، داشتید؟

۳۳ ۳ بیت مورد اشاره در صورت سؤال، به موضوع دربرگرفتن برخی اهداف توسط اهداف جامع‌تر اشاره دارد. این بیت بیان می‌دارد که اهداف اصلی، دربردارنده اهداف کوچکتر و فرعی نیز هستند و انتخاب آن‌ها توسط انسان موجب رسیدن به چندین هدف می‌گردد.

۳۴ ۲ عبارت شریفه «ما خَلَقْنَاهُمْ إِلَّا بِالْحَقِّ: آن‌ها را جز به حق [هدفمند] نیافریدیم.» به هدفمند بودن نظام آفرینش و داشتن برنامه‌ای حساب‌شده برای تمام موجودات اشاره دارد.

۳۵ ۲ آفرینش انسان براساس حق و هدفمندی است، چرا که خالق انسان، خالق حکیم است. عبارتی که مستقیماً به هدفمندی آفرینش انسان اشاره دارد، عبارت قرآنی «ما خَلَقْنَا هُمْ إِلَّا بِالْحَقِّ» است که کلیدواژه «حق» در آن به معنای هدفمندی است.

۳۶ ۴ با توجه به اینکه خالق این جهان حکیم است (عَلَّتْ) پس:

- ۱- هیچ کار بی‌هوده‌ای انجام نمی‌دهد (نتیجه اول)
- ۲- آفرینش جهان، حق و هدفمند است (نتیجه دوم)
- ۳- جهان آفرینش، بی‌هوده و بازیچه نیست (نتیجه سوم)

دقت کنید! گزینه (۴) به این دلیل غلط است که حیوانات را بهره‌مند از استعدادهای فراوان معنوی می‌داند، در حالی که حیوانات، فقط دارای استعداد محدود مادی می‌باشند.

۳۷ ۴ «اصل قرار گرفتن اهداف أُخروی و فرع قرار گرفتن اهداف دنیوی»، که در صورت سؤال آمده، به این معناست که اهداف اصلی باید مورد تأکید و اهمیت بیشتری قرار بگیرند. این نکته در آیه «آنچه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آنچه نزد خداست بهتر و پایدارتر است» مورد اشاره قرار گرفته است، چرا که مقصود از «آنچه به شما داده شده»، کالای زندگی دنیاست و طبق بیان این آیه، آنچه دارای اهمیت بیشتری می‌باشد و پایدارتر است، «اهداف اصلی و أُخروی» است.

۳۸ ۴ با توجه به آیه مورد اشاره در صورت سؤال، ترتیب صحیح اعمال انسان که باید آن را برای خدا و به خاطر او انجام دهد، این‌گونه است:

- ۱- نماز (صلاة) ◀ ۲- کلیه اعمال عبادی (نَسْكَ) ◀ ۳- زندگی (حیات) ◀ ۴- مرگ (مَمَات)

بنابراین گزینه (۴) اشتباه است.

۳۹ ۴ نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست، بلکه یک نزدیکی حقیقی است.

۳ پیگیری یعنی همان رفتن به سوی اهداف و از بین گزینه‌ها، براساس مفهوم و متن کتاب، این گزینه درست‌ترین است.

۴ انسان هیچ‌گاه در سرحدی از رشد و کمال متوقف نمی‌شود (متوقف شدن برای حیوانات و گیاهان است).

۳۱ ۴ آیه‌ای که در صورت سؤال به آن اشاره شده است، به «هدفمندی نظام خلقت» اشاره دارد که انسان هم جزئی از این نظام است. (پس آفرینش انسان نیز هدفمند و حکیمانه بوده است).

حال باید به دنبال عبادتی باشیم که به نوعی به «هدفمندی خلقت» اشاره کند.

بررسی گزینه‌ها

۱) این جمله به گرمی داشتن و اشرف مخلوقات بودن انسان اشاره دارد نه هدفمندی

۲) این عبارت نیز به تفاوت‌های هدف‌هایی که میان مخلوقات وجود دارد، اشاره دارد.

۳) این عبارت نادرست است، حیوانات به صورت غریزی و گیاهان به صورت طبیعی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.

۴) مخاطب این جمله «انسان‌ها» هستند و به هدفمندی خلقت آن‌ها اشاره می‌کند و بنابراین، گزینه صحیح، همین گزینه است.

۳۲ ۲ بیت «ای باغ تویی خوش‌تر، یا گلشن و گل در تو / یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد» در پی بیان مقایسه اهداف اصلی و فرعی و تبیین این مفهوم است که انسان‌های هوشمند و زیرک با بهره‌گیری از سرمایه عقل، خداوند را به عنوان اصلی‌ترین هدف زندگی خود انتخاب می‌کنند تا هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده کنند و هم جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر نموده و به همین واسطه سرای آخرت خود را آباد کنند. دقت شود که کامل‌ترین هدف اصلی زندگی انسان نزدیکی و تقرب به خداوند است.

بررسی سایر گزینه‌ها

۱) درست است که هدف‌های بزرگ همت و اراده محکمی طلب می‌کند، اما این موضوع به صورت مستقیم از بیت صورت سؤال برداشت نمی‌شود.

۳) بیت موردنظر در صورت سؤال اهداف اصلی و فرعی را مقایسه نموده و بیان می‌دارد که اهداف اصلی برتر از اهداف فرعی محسوب می‌شوند و هیچ اشاره‌ای به نوع نزدیکی و تقرب الهی ندارد.

۴) اولاً تنوع طلبی ویژگی ذاتی انسان نیست، بلکه انسان بی‌نهایت طلب و دارای استعدادهای متنوع است، ثانیاً انسان به دنبال اهداف متنوع نیست، بلکه به دنبال یک هدف است که بتواند استعدادهای متنوع او را ارضا نماید. و در نهایت باید گفت هیچ ارتباط موضوعی و معنایی میان گزینه (۴) و بیت صورت سؤال یافت نمی‌شود.